

CĂSUȚA DE TURȚĂ DULCE

HÄNSEL ȘI GRETEL de Gabriela Macău, după Frații Grimm ● **TEATRUL „ION CREANGĂ”** ● Data reprezentăției: 20 aprilie 1997 ● Regia: Ileana Cârstea Simion ● Scenografia: Luana Drăgoescu ● Distribuția: Andra Teodorescu (Mama), Nicu Simion (Tatăl), Mircea Mușatescu (Câinele), Viorel Ionescu (Hänsel), Eliza Pârjol (Gretel), Ion Arcudeanu (Corbul), Alina Ivan, Anda Scarlat, Mădălina Lazăr, Vlăduț Ilcenco, Elena Teodorescu (Vrăbiuțele), Ioana Visalon (Vulpea), Alexandrina Halic (Vrăjitoarea), Andreea Tache (Spiriduș), Cristi Marinescu, Daniela Marzavan, Elena Cătălina Oancea (Pădurea).

Acum mai bine de douăzeci de ani, pe când intram în clasa I, am făcut o vizită vărului meu într-o duminică dimineața. El avea un anumit tabiet duminical: începând cu ora 9, asculta cu mare atenție emisiunile teatrului radiofonic pentru copii. În loc să povestim despre școală, am stat cuminți pe pat și am ascultat „Băieții de pe strada Pal”, roman pe care ulterior aveam să-l citesc. Nu-mi mai amintesc alte titluri de piese, dar vocea Alexandrinei Halic mi-a însoțit copilăria așa cum aveau s-o facă dulceața de nuci, zacusca de ghebe sau cravata roșie de pionier. Am devenit, în timp, un ascultător fidel al acelei emisiuni, apoi am mers chiar la câteva spectacole cu școala, întâi la Teatrul „Ion Creangă”, pentru ca în clasa a V-a să văd **Vlaicu-Vodă** și **O scrisoare pierdută**, primele mele spectacole serioase, la Teatrul Național.

Poate că nu aș fi memorat niciodată aceste întâmplări dacă nu aș fi fost invitat să văd noua montare a Teatrului „Ion Creangă”, adaptare după „Hänsel și Gretel” al Fraților Grimm. Alexandrina Halic joacă rolul Vrăjitoarei, după ce ani și ani jucase rolurile unor băieți, și, ascultând-o, am avut pentru o clipă senzația că mă transform eu însumi în băiețelul care venea altădată la teatru, cu entuziasmul specific vârstei, care între timp a dispărut, înlocuit de rutină și plictiseală. Cum te mai trage la fund apa neagră a melancoliei dacă nu ești atent, imediat cazii în trecutul-închisoare unde ai depozitat cele mai frumoase clipe, de la care poți învăța să râzi, mai târziu, când viața cu norii ei negri își abate furtunile asupra

sufletului tău! Sună, zău, ca în „Amintiri din copilărie”, ar trebui să mai schimb pe ici, pe colo, și anume în părțile esențiale.

Mult mai târziu, când am studiat romantismul german, aveam să înțeleg structura basmului, explicată de formalistii ruși, dar mai ales faptul că basmele sunt scrise nu pentru copii, ci pentru adulții dinlăuntrul copiilor. Iată ce scrie Novalis, în stilul său fragmentar: „Într-un basm adevărat totul trebuie să fie miraculos-tainic și fără înlănțuire-însuflețit. Fiecare în alt fel. Natura întregă trebuie să se amestece în chip straniu cu întreaga lume a spiritelor. Timpul anarhiei generale”. Basmele, potrivit acestei teorii, nu sunt numai lumi ficționale, ci sunt o altfel de natură, au o existență obiectivată până la urmă, sunt doar o frântură din sufletul universal. Ele vorbesc mai bine despre „starea naturală” a lumii „bunilor sălbatici”, două concepte rousseauiste, despre acea stare de beatitudine universală existentă înainte de acțiunea distrugător-stihială a culturii și civilizației moderne. Comparând basmul cu Istoria, Novalis conchide: „Cu timpul, Istoria trebuie să se prefacă în basm, să ajungă ce a fost la început”. Copilul are, spre deosebire de adult, particularitatea de a fi „absolut ironic” (citiți aceasta gândindu-vă la **Witz**-ul romanticilor germani). Opera lui Novalis abundă în asemenea considerațiuni despre basm. În alt loc, el pune în paralel visul și basmul, considerându-le două moduri similare de percepere a lumii.

„Hänsel și Gretel” e, din acest punct de vedere, semnificativ. Cei doi frați trebuie să lupte pentru prima oară cu vicisitudinile vieții, fiindu-le dat să înfrunte o mamă vitregă care, de fiecare dată, îi părăsește în pădure, lumea haosului (se știe că pădurea e încărcată în romantism de o simbolică a morții, gestul eminescian de întoarcere în codru și în adormire lângă izvor putând marca chiar momentul adormirii în moarte). Singurul lor ajutor, Câinele, devine, prin natura lucrurilor, în spectacolul de la Teatrul „Creangă”, un bătrân de treabă, care pune capăt complotului urzit de forțele răului, primind sprijin de la Corb și uneori de la Vrăbiuțe. Căsuța de turtă dulce pe care cei doi o descoperă în mijlocul acestei păduri devine o metaforă pentru copilărie. Îmi amintesc cum ceream bani de la mama, cu câtă bucurie desfăceam staniolul în care era învelită turta dulce

pe care o mâncam citind a nu știu câta oară „Toate pânzele sus”.

Montarea Gabrielei Macău, supervizată de Ileana Cârstea Simion, profesoara ei de la Facultatea de Arte a Universității Ecologice, are un singur moment de stridență: actorii sugerează că lipsa hranei, care o împinge pe mașteră să-l determine pe tată să-și abandoneze copiii, ar fi un fenomen contemporan. Tocmai asemenea aluzii sau procedee de trimitere la o societate contemporană pot distruge magia basmului. Sper ca în fața copiilor să treacă totuși neobservate. Dar ceea ce scoate în evidență regizoarea e chiar faptul că ea lucrează cu copiii-actori, aflați parcă într-un soi de competiție nevăzută. În timpul spectacolului, fără să o cunosc, o doamnă se întoarce spre mine și îmi spune: „Acum va cânta nepoțica mea. Ea e una din Vrăbiuțe”. Pentru că, am uitat să vă spun, foarte multe monologuri au fost înlocuite cu cântece, pe versurile Cristinei Chirvasie, despre care nu m-ar mira să aflu într-o zi că a scris o carte cu poezii pentru copii, gen literar unde nu avem prea multe realizări. Dar să revin la discuția pe care am avut-o chiar cu regizoarea Ileana Cârstea Simion în pauza spectacolului. Domnia sa se plângea de lipsa sponsorizărilor necesare pentru ca spectacolul, creat în colaborare de actori și de micii amatori ce activează în cadrul „Cercului Micului Actor”, să poată pleca la un festival internațional, unde fusese invitat.

Spectacolul e un musical agreabil, cu mult dans și mișcare, cu „efecte speciale” și decoruri din păcate cam „șablonizate”, în care copiii reușesc să-și învingă tracul și să joace cu dezinvoltură de mari vedete **happy-end**-ul acestei povești.

Aș vrea să subliniez o idee: munca acestor oameni, adesea uitați de critica de teatru, se cuantifică în potențiali spectatori ai teatrului anilor 2000. Fiecare dintre copiii care chiulesc de la ora de Biologie ca să vină la teatru, așa cum făcea băiatul cu care am stat de vorbă într-un balcon și care văzuse spectacolul de patru ori, fiecare dintre aceștia va pași într-o zi pe ușa Teatrului Național să vadă montările lui Șerban sau Purcărete.

În special aș dori să remarc jocul Alexandrinei Halic; apoi, alți doi actori binecunoscuți, Mircea Mușatescu și Ion Arcudeanu, pe cei doi mici actori din rolurile principale (Viorel Ionescu și Eliza Pârjol) și munca regizoarei Ileana

Cârstea Simion, creierul întregului spectacol.

Am plecat din sala de teatru cu bucuria că încă mai pot „copilări”, cum spunea Tudor Arghezi, pentru că, dacă nu păstrezi copilul din interiorul tău mereu viu, viața ți se va părea cenușie și, retras în bojdeuca ta, vei scrie încercând să-ți uiți necazurile și să povestești „copilăria copilului universal”. Pentru că numai copiii sunt ironici la modul absolut și pentru că literatura postmodernă, de la Salinger la nuvelele din culegerea

„Visul”, aparținând lui Mircea Cărtărescu, are un sector important care se adresează adolescenților preocupați de propria lor copilărie, mitizată și împodobită de puterile imaginației. Am plecat de la Teatrul „Ion Creangă” cu bucuria că am regăsit, așa cum încerca personajul lui Proust în romanul „În căutarea timpului pierdut”, undeva, ascunsă într-un aparat de radio care transmitea teatru pentru copii, am regăsit o „voce” dragă din trecut.

■ IULIAN BĂICUȘ

ZĂNATICII

PIERROT ȘI COLOMBINA, scenariu de Bogdan Ulmu, după un text de Michel Tournier ● **TEATRUL „LUCEAFĂRUL” DIN IAȘI** ● Data reprezentației: 25 mai 1997 ● Regia și scenografia: Bogdan Ulmu ● Muzica: Radu Ștefan și Geo Șfaițer ● Mișcarea scenică: Alina Sirbu ● Interpretează: Gabriela Andrei, Emanuel Florentin, Tani Paraschiv, Nina Dimitriu Ulmu, Paul Sobolevski, Alina Sirbu, Geo Șfaițer.

La Bogdan Ulmu până și eșecul, când i se mai întâmplă acest bucluc, e nițelș **altfel**. Simți acolo unda unui proiect incitant, fandarea unui gest de provocare, eforturile unei excentricități cu (sau fără) schepsis. Nu mai vorbesc de situațiile când, vizitat de inspirațiune, îi iese jocul. Jocul de efecte, jocul de replici, jocul de aluzii. Duhul chisnovat al bucureșteanului statornicit în Iași, altoit cu oarece finețuri moldovenești, poate isca atunci mai mult sau mai puțin savuroase năzdrăvănii. Până la astfel de jubilații, savarinianul (de la Savarin; nu ține el și o „cronică gastronomică”?) încearcă. Cu alt cuvânt, dă frâu liber, liber de tot, imboldurilor lui de eseist. Un eseist, cum să zic, bovaric.

Și în **Pierrot și Colombina** – premieră a Teatrului „Luceafărul” din Iași –, iată, poznașul și-a propus să ne surprindă. Zeflemistul face un recurs la candoare. Cincul își scoate

masca, arătându-ne un chip, ei, da!, predispus la sentimente. Ironia, câtă răzbate din scenariul ticluit de el, pare să fie contrabalans la efuziunile ce se preling printre fredonări melancolice și se întetesc în tempo învârtejit de tarantelă.

Cu un **story** tras dintr-o proză de Michel Tournier, cu niscaiva dialoguri din commedia dell'arte, cu antrenante dansuri (mișcarea scenică: Alina Sirbu) și cântece (muzica: Radu Ștefan și Geo Șfaițer), signor Bogdan înnădește o poveste cu Pierrot, Colombina și, firește, tristul Arlecchino. Totul începe ca o feerie, cu lumini stranii, cu o grație ca și onirică a mișcărilor lente, cu sonuri și culori creând o ambianță de oarecare vrajă și mister.

Dar, sigur, cât poate să țină o poetică abureală? Ar urma plonjonul în allegretto, tumba în ritm – că așa exige l'arte della commedia. Iar ritmul, pe Dionysos, ritmul uite-l, nu e! După clipele de visărie, „marionetele” par scuturate – cu vorba nimerită a lui D. I. Suchianu – de un frison al iuțirii de sine; păcat de sincopetele care survin.

Isteți, năstrușnici, pișcheri, naivi, eroii prind să se certe și să-și facă farse, să se hârjonească și să cadă în reverie, să emită panseuri (în manieră... ulmică) și... să sforăie în redutabile amplori. Exuberanți, ca niște năzdrăvani ce sunt, sau încremenind în câte un stop-cadru, zănaticii (de la dianaticus – aflat sub influența Lunii) nu pot evita o fatalitate. Acea de a se îndrăgosti. E

o glisare în lirism – tonalitate pe care regizorul-scenograf o orchestrează convenabil. Ba chiar cu vreo două, trei momente de inefabil, ca să îmi ornez stilul cu o vocabulă pe care nu o agreea Șerban cel Rău.

Cu umorul, ierte-mi-se, glumețul nostru nu prea ne-a dat gata. Sau, cine știe, nu asta i-a fost miza. Există, în **Pierrot și Colombina**, ici un gag de speță clovnească, mai încolo o pantomimă ca pe vremea comediei mute și, în răstimpuri, câte o găselniță marca Ulmu. Și totuși... Spectacolul începe ezitant (s-o mai fi dres după premieră), cu pauze cam mari între replici, cu lentori care se prelungesc, de unde senzația de ruptură a fluxului, a „discursului scenic”. Apoi, secvențele prind să se lege – nu îndeajuns! – și montarea capătă un anume nerv.

Dar hazul?... „Există o complicitate a răsului!”, ne previne, cu prețiozitate, un personaj. Asta înseamnă că tu, spectator, musai să te prinzi la poanta strecurată abil. Dacă nu... Ei bine, ca să fim în clar, oleacă de spirit percepem noi, cât să zâmbim a râde. Chestiunea ar fi că umorul, nu foarte percutant, e unul de text, de dicție intelectuală, și nu de efecte scenice (surprinzător de ușurele). Manevrând, cum îi stă bine, în cheie postmodernistă, Bogdan Ulmu își face cheful de a jongla cu trimiteri livrești (Othello, zularul), cu apropouri „oațe, cu ambiguități pe care le speră productive. Din când în când, dându-și seama că undeva, ceva nu merge, forțează nota (cum vi se pare că sună: „Du-te-n Shakespearul tău!”). Sau lasă, cu bun instinct, să intervină muzica. Dar unde-i verva de mai an?...

Un merit al lui Bogdan Ulmu este că și-a format o trupă care, după puteri, îl ajută în voința lui de performanță. Gabriela Andrei și Emanuel Florentin, Tani Paraschiv și Nina Dimitriu Ulmu, Paul Sobolevski, Alina Sirbu și Geo Șfaițer cântă, dansează, își execută partitura cu devotament și cu o însuflețire care, atunci când bagheta dirijorului are zvâcnetul trebuitor, atinge micul fior fără-de-care-nu-se-poate.

■ FLORIN FAIFER